

§ 57 Läro- och ordningsfrågor

HANS OLOF ANDRÉN:

Fru ordförande! Dan Sarkar har i motion 2012:43 tagit upp frågor om Svenska kyrkans lära och ordning och önskar ett uppdrag till kyrkostyrelsen att utreda Svenska kyrkans syn på läro- och ordningsfrågor. Jag talar för utskottet och vi föreslår avslag på motionen.

Dan Sarkar talar om utvidgade läror. Han undrar vilken teologisk innebörd utvidgningen av en lära har och menar att vi behöver en ordning för hur en utvidgning ska gå till. Utskottet känner inte igen sig i denna beskrivning. Att i varje tid tolka och uttrycka vad tron innebär hör till kyrkans ständiga arbete. Det sker ju varje gång när tron utläggs i predikan, i nya böner, i psalmer och i gudstjänstordningar. I portalparagrafen i kyrkoordningen talas det om kyrkans tro, bekännelse och lära i just denna ordning. Den ordningen har inte tillkommit av en slump. Tron är det centrala och utgångspunkten för allt det andra, varav den heligaste tron är på den uppståndne Herren Jesus Kristus, Guds son och världens frälsare, på Skaparen och den Helige Anden. Det är alltså utgångspunkten. Tron föder bekännelse som så småningom uttrycks i lära.

Vad Svenska kyrkan lär, lär sig inte alldeles exakt beskrivas, men grundläggande är förstås portalparagrafen i kyrkoordningen. Där står det att Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, som gestaltas i gudstjänst och liv, är grundad i Guds heliga ord så som det är givet i Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter och är sammanfattad i den apostoliska, den nicenska och den athanasianska trosbekännelsen samt i den oförändrade augsburgska bekännelsen av år 530, är bejakad och erkänd i Uppsala mötes beslut 1593 och är förklarad och kommenterad i konkordieboken samt i andra av Svenska kyrkan bejakade dokument.

Vi ser här en hierarki av dokument med olika status. Läran är sammanfattad, den är bejakad och erkänd, den är förklarad och kommenterad. Vad är då andra av Svenska kyrkan bejakade dokument? Dit hör givetvis de kyrkliga böckerna, handboken, psalmboken och bönboken, men man brukar också räkna dit en del ekumeniska dokument såsom Svenska kyrkans svar på BEM-dokumentet, alltså nattvard, dop och vigningstjänst, från 1980-talet. Tidigare generationer har alltså från sina utgångspunkter försökt utmejsla hur kristustron ska uttryckas läromässigt. Nu är det vår möjlighet och vår skyldighet att i vår tid och med våra utgångspunkter försöka uttrycka vår allra heligaste tro, men att tala om en utvidgad lära tror alltså utskottet leder alldeles fel.

Vad som är en ordning är heller inte alldeles lätt att säga. Uppenbarligen finns det många bestämmelser i kyrkoordningen som är av ordningskaraktär. Antalet ledamöter i kyrkofullmäktige är till exempel en ordningsfråga. Om vi över huvud taget ska ha något kyrkofullmäktige är också en ordningsfråga. Svenska kyrkan fick kyrkofullmäktige först 1930. Men om vi säger att det inte ska finnas någon demokrati alls i kyrkan utan att hierarkin ska bestämma allt, börjar vi kanske tangera lärofrågor i alla fall. Då får vi fundera på vår syn på vigningstjänsten och kanske rent av på vår människosyn. Var gränsen exakt går för att vi inte längre ska kunna se oss som en evangelisk-luthersk kyrka är inte alldeles lätt att utmejsla och var gränsen till att vi inte är kyrka alls går ännu längre bort. Utskottet menar att det som Centralstyrelsen skrev vid kyrkoordningens tillkomst fortfarande har aktualitet och behöver fortsatt reflektion och läroutveckling med samtal om hur portalparagrafens olika lärodokument ska uppfattas och om innebörden i den förpliktelse till kyrkans lära som ingår i vigningslöftena.

Dan Sarkar tar också upp det egendomliga förhållandet att läroavvikelser hanteras med kallelse till samtal medan ordningsfrågor har mötts av hot om avkravning. Förklaringen till detta är enligt utskottets uppfattning följande. Om en präst eller diakon har övergivit Svenska kyrkans lära *ska* domkapitlet obehörigförklara vederbörande. Det finns inget spelrum för andra åtgärder. Bedömningen att en avvikelse föreligger blir därför avgörande och naturligtvis vill domkapitlet vara övertygat innan en så ingripande åtgärd vidtas. Var går gränsen mellan övergivande av läran och den brottnings med tvivel som hör till vissa perioder i de flesta kristnas liv? För ordningsfrågor har domkapitlet en mycket större arsenal till sitt förfogande. Man kan avstå från att ingripa, man kan ge en skriftlig erinran, provotid och naturligtvis i allvarligare fall obehörigförklara. Detta är nog förklaringen till den skenbart mildare behandlingen av läroavvikelser än av olydnad mot kyrkans ordningar.

Med dessa reflektioner vill jag, fru ordförande, yrka bifall till utskottets betänkande.

DAN SARKAR:

Fru ordförande, kyrkomöte, biskopar! Bifall till motionen. Jag vill tacka utskottet för behandlingen av motion 2012:43. Några av mina frågor har fått svar. Det gläder mig att det har klargjorts vilken tyngd lärofrågor har i förhållande till ordningsfrågor. Det nya ekumenikkapitlet är dessutom i stora stycken suveränt bra och svarar på flera frågor, både om ekumeniska konsultationer och om att få en inbyggd tröghet i läroarbetet. Många frågor väntar ändå fortfarande på svar. Utskottet avvisar behovet av en utredning. Det är tråkigt, eftersom jag då står här tillsammans med blivande och varande ämbetsbärare med en massa frågor som saknar svar.

Det heter att en präst måste förstå att den ordning som föreligger då man avger sina löften troligen inte kommer att vara densamma framgent. Solidariteten med den kyrkliga ordningen ska dock bestå hela livet. Vad innebär den här carte blanche-solidariteten? Eftersom ordningen är ett uttryck för läran kan en ändrad ordning, inte särskilt ofta men någon gång, vara ett uttryck för en förändrad lära. Var finns motprestationen från Svenska kyrkans sida till vigningslöftena? Var finns garantin att lära och ordning inte kan förändras på ett sådant sätt att man inte längre kan stå fast vid sina vigningslöften? Kan kyrkan utan sådana garantier verkligen avkräva bindande löften på blankt papper? Bryter en präst mot sina vigningslöften om prästen bryter mot en lära eller en ordning som står i strid med vad prästen har lovat i sin vinning?

Vidare skriver utskottet: ”Vad kyrkans lära innebär och får för konsekvenser måste alltid vara föremål för reflektion och samtal inom kyrkan som tolkningsgemenskap.” Det ställer jag helt upp på. Vad jag invänder mot är inte att lärans konsekvenser tolkas och anpassas utan att själva läran kan förändras under namn av att man utvidgar den. Utskottet reagerar mot begreppet utvidgning. Nu är det inte jag som har uppfunnit det utan regeringen, som valde att kalla den nya vigselordningen för en utvidgad vigselordning. Och ärkebiskopen förklarade i en intervju, som fortfarande ligger på nätet, att Svenska kyrkan utvidgade äktenskapet. Vad innebär det att Svenska kyrkans lära kan utvidgas? Vilka fler läror kan utvidgas? Har utvidgade läror samma tyngd som utvidgade? Är man som präst bunden av den lära som gällde när man prästvigdes eller den lära som utvidgats? Gäller en lära för blivande präster och en annan för redan prästvigda?

Till sist: Utskottet hänvisar själv till vad Centralstyrelsen anförde vid kyrkoordningens tillkomst om en fortsatt teologiskt reflektion och läroutveckling med

samtal om hur portalparagrafens olika lärodokument ska uppfattas och om innebörden i den förpliktelse till kyrkans lära som ingår i vigningslöftena. Utskottet vill att arbetet inom detta område ska ske på ett bredare plan än en utredning, dels genom samtal och dels genom ett kvalificerat teologiskt arbete som stöd för detta. Härligt. Hur ska samtalet ske? Var? När? Hur? Mellan vilka? Får jag vara med? Jag anmäler mig härmed till samtalet och ni får gärna anlita mig som kvalificerad teologisk expertis också. Eller är jag inte inbjuden? Tack.

HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Dan Sarkar berör problematiken hur man ska förhålla sig till prästlöftena om kyrkan under prästens arbetsliv kan ändra både lära och ordning. Kan man verkligen kräva solidaritet med ännu okända läror? Det verkar då som om Svenska kyrkan skulle kunna hitta på vilken konstig lära som helst, men så är det naturligtvis inte. Det är tron som är det grundläggande och läran våra försök att uttrycka tron i vår tid. Antagande av lärodokument är omgivet av en synnerligen gedigen process. Förutom att Läronämnden kan avstyrka vissa delar av exempelvis en ny handbok eller en ny psalmbok gäller sedan förra året, den 1 januari 2011, att biskoparna i praktiken har vetorätt mot förslag som de anser strida mot läran. Processen att gå emot biskoparnas uppfattning är så komplicerad och tidskrävande att biskoparnas godkännande i praktiken krävs för att det ska bli något beslut.

En nyhet i årets kyrkomöte är att den praxis med ekumeniska konsultationer om viktiga beslut som tillämpats i ett antal år nu kodifierats i det nya ekumenikkapitlet i kyrkoordningen. Jag tror därför inte att man behöver vara så bekymrad över att läran ändra sig. Det är en synnerligen komplicerad process i kyrkomötet om vi ska ändra på det.

Bifall till utskottet.

DAN SARKAR (REPLIK):

Då behöver man inte vara bekymrad, men får jag vara med och samtala?

HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Samtal förs väl för ögonblicket inte i mer organiserade former, men jag har tyckt mig märka ett ökat intresse för teologiska samtal de senaste åren. Man vill göra teologi på alla möjliga olika sätt. Det har kommit ett antal nya tankesmedjor och man arbetar med teologiska frågor på ett helt annat sätt än för en tio, femton år sedan. Jag tror det finns många arenor som man kan vara verksam på om vill bidra till det teologiska samtalet. Att tolka tron i vår tid är en viktig uppgift för oss och jag tror det finns arenor för detta.

DAN SARKAR (REPLIK):

Eftersom det var Centralstyrelsen som hade önskat att vi skulle fortsätta ett samtal om det här, får jag väl återkommer med en motion i ärendet nästa år.

BERTIL MURRAY:

Fru ordförande, biskopar, ledamöter! Många gånger kan ett utskotts betänkande med bakgrundstäckning och överväganden vara intressantare än själva utskottsförslaget. Det som skrivs i betänkandet skrivs på något sätt i sten. Åratal eller kanske något decennium senare går ett nytt utskott tillbaka och citerar det som tidigare har sagts. Därför måste orden vägas väldigt noga när ett utskott skriver sitt betänkande.

Jag skulle först vilja rikta ett tack till kyrkomötet för nyordningen att även särskild mening av ersättare bifogas utskottets betänkande. Jag tog vara på den möjligheten. Jag menar att utskottet på två punkter i sin bakgrundsteckning i det här betänkandet och i sina överväganden ger en felaktig bild av verkligheten. Det känns inte lyckat när det i bakgrundsteckningen klipps in en text där ekumeniska sekretariatet försvarar tidigare misstag, det som en stor minoritet upplevde som ett misstag för några år sedan. Det hade varit klädsamt med ett beklagande. Nåväl, jag är tacksam över möjligheten att i min särskilda mening få ge en alternativ beskrivning och, som jag tror, en sannare bild. Det är möjligt för var och en, också för er som inte finns här i lokalen, att gå in på kyrkomötets webbplats och titta på betänkandet och på min formulering.

Motionären efterlyser en utredning kring Svenska kyrkans syn på läro- och ordningsfrågor. Utskottet avvisar förslaget men avslutar sitt betänkande med orden: "Det behövs samtal på ett bredare plan inom kyrkan men också ett kvalificerat teologiskt arbete som stöd för detta." Jag uppfattar att motionären därmed har fått gehör för en del av det han efterlyser men skulle naturligtvis gärna vilja se att utskottet ett kommande år, när frågan kommer tillbaka, utvecklar frågan hur det här ska ske, både det breda samtalet och den djupa bearbetningen.

HANS OLOF ANDRÉN (REPLIK):

Bertil Murray skriver i sin särskilda mening att den här processen med konsultationer inför vigselbeslutet skönmålas i betänkandet, att det är en segrarens berättelse. Jag håller delvis med Bertil. Trots att vi arbetade under så oerhört lång tid med vigselfrågan eller frågan om homosexualitet – det började redan 1971 eller något sådant med Holsten Fagerberg – och vi genom åren har fått massor av litteratur att läsa och haft många behandlingar i kyrkomötet och så vidare, blev det väldigt bråttom just på slutet. Det är naturligtvis inte bra att dessa konsultationer genomfördes under en så stor tidspress, till och med efter att beslutet hade fattats. Det är naturligtvis inte tillfredsställande.

BERTIL MURRAY (REPLIK):

Jag tackar för det erkännandet från utskottets företrädare.

BO HANSON:

Det är svårt att avge eviga löften. Jag uppfattar att man vid prästvigningen lovar en hel del. Det är svårt att veta vad de kommer att innebära i varje konkret situation i framtiden. Låt oss jämföra när vi lovar varandra att vara trogna tills döden skiljer oss åt. Att då efter ett tag komma och säga, att den kvinna jag gifte mig med inte är samma kvinna som den jag har nu här intill mig, hon har förändrats, hon är inte samma person, det tycker jag är den obotfärdiges förhinder.

DAN SARKAR (REPLIK):

Jag instämmer med Bo Hanson.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 108.